

Сірен Калашнік

Якія колеры у вяселцы



Версты для дзяцей дзцікольнага і малодзціага
зцікольнага ўзросту

ШМАТКОЛЕРНАСЦЬ СУСВЕТУ

Дык якія колеры мае вясёлка?!

Ну, скажуць нават самыя маленькія, здзівіў ты нас, дзядзька Яўген. Хто ж гэтага не ведае, бо ўсе бачылі гэту чароўную з'яву прыроды і на тэлевізійных застаўках, і на старонках падручнікаў, і ў велізарным летнім небе. Хто ж не ведае яе асноўныя колеры, якія падобныя палітры мастака. Бо тут і кантрастныя колеры белай зімы, чорнай вароны, пярэстай сарокі, беллага і чорнага бусла, асенняга лесу з іскрыстым павуціннем, бабінным летам, сінім і блакітным небам, спелай збажыной, шматстайнымі кветкамі, жоўтым апельсінам, зыркiм чырвоным сонейкам.

І ўсе яны – састаўныя часткі адзінай і непаўторнай вясёлкі, якая сімвалізуе сабой прыгажосць свету і радасць жыцця.

У дзяцінстве ў кожным чалавеку жыве паэт, які глядзіць на гэты сусвет зусім іншымі вачыма, чым астатнія людзі. Потым дзіця расце і паэт сыходзіць часцей за ўсё з ягонай душы. Тыя ж людзі, якія захоўваюць першароднасць пачуцця, называюцца паэтамі, бо да канца жыцця навакольны свет яны будуць успрымаць вачыма дзіцяці.

Яўген Калашнікаў у гэтых адносінах – паэт. Ён чалавек, які добра ведае фізічную аснову прыроднай з'явы, бо прафесіі звязаны з фізікай, паказвае маленькаму чытачу, ці, хутчэй, слухачу, як дождж, памыўшы зямлю і нябёсы, дрэвы і кветкі, павесіў па-над плёсам каляровае *паўкружжа*. Дождж уяўляецца жывой істотай, якая на цудах-кроснах з красачак на золку тчэ гэтую вясёлку. І разам з тым адначасова з лірыкам Яўгенам Міхайлавічам глядзяць на гэтае цуда і фізік Калашнікаў, бо ён прапануе ўласны спосаб, каб запомніць парадак, ў якім размешчаны ўсе колеры. Мы памятаем, як гучаць падобныя выслоўі ў іншых мовах, таму даволі насцярожана ўспрымаем спробу дзядзькі Яўгена. Але потым з радасцю пераконваемся, што атрымалася прыгожа, дакладна, паэтычна:

Чароўна, апантана жаўрукі звiнiаць
бясконца спевам фiнным.

І ва ўсіх вершах Яўген Калашнікаў захоўвае дзіцячую непасрэднасць светаўспрымання. Так, ён з замілаванасцю, так добра зразумелай тым, хто правёў свае маленькія гады на ўлонні прыроды, паказвае, як вожыкі разам з *дзятвой-важсянятамі* ідуць да бліжэйшага хутара, дзе мараць папіць сырадою (“Куды спяшаюцца вожыкі?”); апавядае пра спеў жаўраначкі, без якога так сумна было б на Палессі (“Жаўраначка”). Асабліва паэт захоплены прыгажосцю роднага краю, якую дарэмна спрабуюць змыць бясконцыя шэрыя дажджы. Так, дзьмухаўцы нагадваюць яму тысячы

агеньчыкаў з сонечных праменьчыкаў, знічка выконвае жаданні, сонейка сагравае і ўпрыгожвае зямлю.

Наш край, родная старонка адметная ў розныя поры году. Так, Яўген Міхайлавіч паказвае, як мяняе аблічча роднага кута зімовая царыца Завя-завіруха, што сваімі скокамі і весялосцю гайдае дрэвы і хмары. Але і ў гэты, здавалася б, змрочны час, ёсць месца для весялосці – Дзед Мароз згубіў спачатку адну, а потым другую рукавіцу і баіцца адмарозіць рукі, а ў студзені прыйдзе Новы год і вясельныя святы – Каляды і Вадохрышча. А таму заўсёды на месца Лютаму прыходзіць Сакавік.

Вершы з кнігі Я. Калашнікава вучаць любіць усё, што жыве поруч з намі на роднай зямлі. Ён апавядае пра шпачыныя клопаты, а таму просіць сваіх чытачоў, каб і яны ў сваю чаргу паклапаціліся, дзе жывуць бабры; паказвае, што самы магутны асілак на зямлі – гэта звычайная мурашка. Ды што там, нават пячучка крапіва пад яго пяром паўстае істотай харошай і карыснай. З задавальненнем дапытлівыя дзеткі даведаюцца, чаму ляцяць у Афрыку чорныя буслы, чаму пабалеў шэры зайка, чаму бусел стаіць на адной назе.

Яўген Міхайлавіч абуджае ў дзіцяці спагаду да ўсяго жывога, просіць бачыць у жывым роднае чалавеку, захаваць гэтую прыгажосць. Зрэдку ў ім абуджаецца мараліст, і ён непасрэдна вучыць, як трэба дзіцяці паводзіць сябе ў школе, кіназале, з сябрамі, са звярамі і птушкамі. У плён гэтага ўроку верыцца.

Добра, што свой паэтычны свет Яўген Калашнікаў будзе на аснове адвечных народных традыцый, а не ўсялякіх нястрыманых сучасных фэнтэзі. Таму хочацца сказаць, што кніга ягоная “Якія колеры ў вясельцы” добрая, карысная, мілагучная. Я з задавальненнем буду яе чытаць сваёй унучцы Хрысціне.

Іван Штэйнер, доктар філалагічных навук, прафесар,
член-карэспандэнт Міжнароднай акадэміі Еўразіі

КОЛЬКІ МОЖНА?

За сталом сумее Віта –
Няма ў Віты апетыту.

Мне ўжо, кажа, дыхаць цяжка,
Не хачу больш гэтай кашкі.

А бабуля вельмі просіць:
«Ну, шчэ крышачку і досыць».

А то ж шэранькую мышку
Сёння бачыла я дзесьці,

Пазаву – яна без лыжкі
Кашку мігам можа з’есці.

З’еш яшчэ хоць палавіну,
Ты ж расці яшчэ павінна».

– Не, бабуля, то ўжо лішку.
Кліч, нарэшце, сваю мышку.



ТРЭЗОР

На ланцугу Трэзор сядзіць,
Самотна ў шчыліну глядзіць,

Як там жыццё кіпіць за плотам...
Эх! Як яму туды ахвота!

Пабегаць разам з дружбаком,
Суседскім цюцікам, Дружком.

А там, сярод дзівос і жахаў
Пануе столькі дзіўных пахаў!

На плотах, на слупах, ды ў нізе...
Ён бы чытаў іх як па кнізе.

Дык не ж, на ланцугу ў двары
Трымаюць іх гаспадары.

Бытуе прымаўка спрадвеку:
Сабака - сябар чалавеку.

Навошта ж сее ён тугу,
Трымае нас на ланцугу?

«Дык ці ж ён сябар нам, сабакам?» –
Трэзор ад крыўды ледзь не плакаў.



СУКЕНКА ДЛЯ ГАНУЛЬКІ

Прасіла матулю
Малая Гануля:

– Пашый мне сукенку
Да дня нараджэння
З вялікай, вялікай,
Вялікай кішэняй.

– Скажы ж па сакрэту,
Нашто табе гэта?

– Казала мне хросная,
Цётка Вера,
Што поўны кішэнь
Мне насыпле цукерак.



РАЗВАЖАННІ ВОЛЬНАГА КАТА

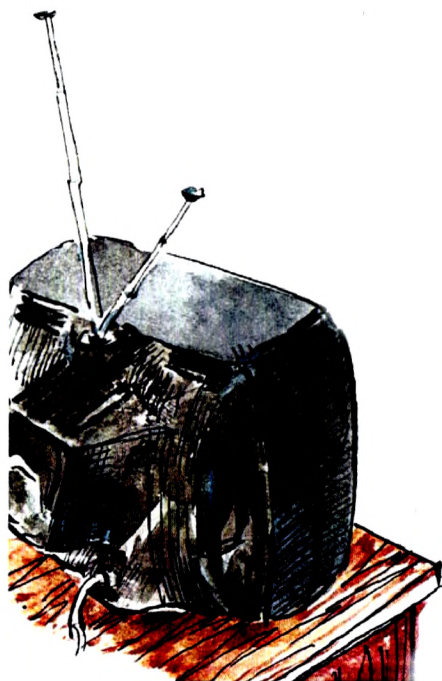
Не хачу сядзець у хаце,
Тэлевізар пільнаваці.

Хай ён сам сабе спявае –
Да яго я спраў не маю.

Мне свабода да спадобы,
Па жытлу няма шкадобы.

У лесе знойдзеца жыллё –
Грудка лісця, ды галлё...

Ды і ежа не міне –
Хопіць ежы для мяне.



Я ж не нейкі аблавухі –
Не загіну з галадухі.

Птушку з'ем, ці мышаня,
Ці малое кураня...

Улетку, пэўна, дом пакіну,
Ды і ў зімку не загіну.

То нічога, што мароз
Ушчыпне мяне за нос.

Я ж за тое волю маю,
Дзе хачу, там і гуляю!

ДЗЬМУХАЎЦЫ

Уздоўж па нашай вуліцы
Дзьмухаўцы красуюцца.

Нібы нейкі чарадзеі
Панакідваў для людзей

Тысячы агеньчыкаў
З сонечных праменьчыкаў.

І яны пагодным днём
Ззяюць сонечным агнём.

А як сонца скрыюць хмары
Дзьмухаўцы хаваюць твары

У зялёных сціпрых хустках.
Стане сумна, шэра, пуста...



ЧАМУ АДУВАНЧЫК ДЗЬМУХАЎЦОМ ЗАВЕЦЦА?

Жоўценькая кветка
Да святла імкнецца,
Чаму ж яна гэткая
Дзьмухаўцом завецца?

Мо таму што ў венчыку
Вялікае мноства
Жоўценькіх агеньчыкаў –
Тоненькіх пялёсткаў?

Дзе кожны пялёстак,
Як тое дзіцятка,
Да пэўнага ўзросту
Трымае зярнятка?

А потым пялёсткі,
Нібыта ў пакутах,
Сівеюць і робяцца,
Як парашуты.

А дзьмухне вятрыска
Аднойчы заўзята –
Парашутыстамі
Стануць зярняты.

На новых мясцінах
Праз час апынуцца...
Таму вось яны
Дзьмухаўцамі завуцца.



Нават гэтая пагода
Квеціць фарбамі прыроду –

З ёй у згодзе і саюзе,
Нібы красачкі на лузе,

Сінім, жоўтым і пунсовым
Расквітнелі парасоны.



МАЛЮНАК

Над квітнеючым абсягам
Дзень надаўся непагожы,
Дождж струменіцца працяглы,
Шэры, злосны, непрыгожы.

Ад красы яму ниймецца,
Любіць шэрае аблічча.
Змыць таму хутчэй імкнецца,
Водар кветак чараўнічы,

Свет заліць
У ягоных мэтах,
Фарбы змыць
З прыгожых кветак,

Каб усё-усё навокал
Стала шэрым і прамоклым.

Толькі хоць багата злосці –
Не адолець прыгажосці.

ЛІСТ ДА СЯБРОЎКІ

Чырк ды чырк – аловак Кацін
Нешта робіць на паперцы.

– Што за спех, – пытае маці,
– Што ты там, дачушка, чэраіш?

– Ліст пішу сяброўцы Свече,
Самай лепшай ва ўсім свеце.

– А, дачушка, – кажа маці,
– Ты ж не ўмееш шчэ пісаці.

Зразумее ці сяброўка,
Тое, што ты чырыш лоўка?

– А яна чытаць не ўмее,
Дык таму і зразумее.



ПАЛАВІНА АПЕЛЬСІНА

Нейк сястрычкі Оля з Юляй
Запыталіся ў бабулі:

«Мо табе ўсё вядома?
Многа ж ведаць ты павінна,
Адказы – на што падобна
Палавіна апельсіна?»

Лоб наморшчыла бабуля:
- Мо на жоўтую цыбулю?
Ці на сонечны праменьчык?
Ці бурштынавы каменьчык?

«Не, - смяюцца Юля з Оляй,
- Не гадай бабуля болей.

Гэта ж толькі жарт, прыколка,
Бо палова апельсіна
Можа быць падобна толькі
На другую палавіну».



САБАЧАЯ ГУТАРКА

– Як учора паляванне
Прайшло, браце мой Палкане?

На каго вы палявалі,
Як вы ў лесе шчыравалі?

– А не блага, Тузік-дружа,
Нам заўжды шанцуе дужа.

На дзіка мы палявалі...
А дзікі нібы чакалі,

Як павыскачылі з лесу –
Ногі прэч мяне панеслі.

Я хутчэй у ельнік збочыў,
Лататы задаў, даль бог,
Дзік мяне дагнаць не змог,
А мой шэф на дуб ускочыў.

І, амаль што, тры гадзіны
Прасядзеў на вершаліне,

А як злез з таго дубка,
То быў злейшы за дзіка.



ШТО ЗА НАСТАЎНІЦА?

Казаў сваёй матулі Косцік:
«Не разумею, мама, штосці,

Што за настаўніца ў нас?
Сама ж не ведае нічога...
А ў нас пытаецца ўвесь час,
Ды задае пытанняў многа.

То – як цябе і тату зваць,
То колькі будзе двойчы пяць,

Як кошку, птушку маляваць,
Як словы правільна пісаць...

Пытанні твая незлічоныя,
А кажуць, што яна вучоная!»

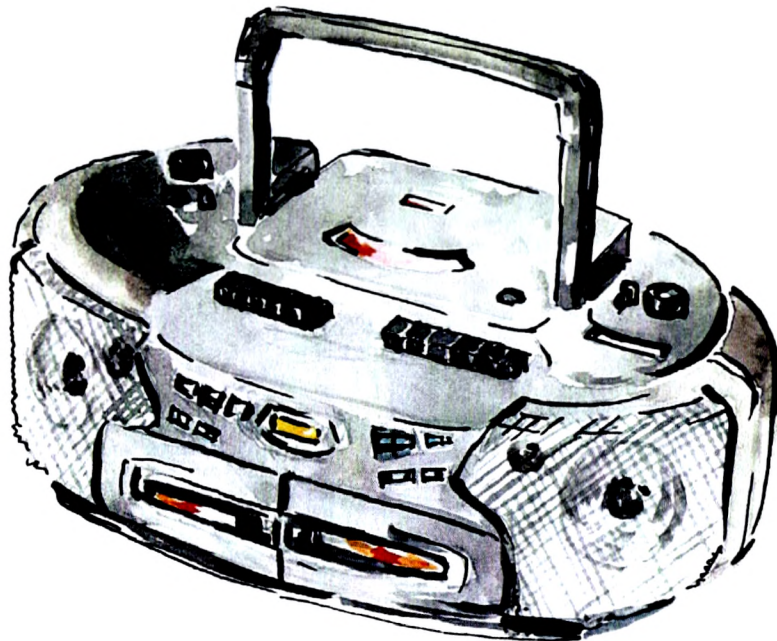


СПЯВАЧКА

Зіна бегає і скача.
Кажа маме ўсё часцей:
– Я хацела б стаць спявачкай.
Граць для вас і для гасцей.

– На якім жа інструменце
Ты, дачушка, хочаш граць:
На гітары? На кларнеце?
Падкажы, што нам купляць.
Балалайку? Піяніна?
Скрыпку ці акардэон?
У музычнай краме, Зіна,
Ёсць яшчэ і саксафон...

А дачушка адказала:
– Саксафон? Навошта ён!
Каб адна не сумавала,
Падары магнітафон.



ЖАЎРАНАЧКА

Дзе ты ўранні лётала,
жаўраначка мілая,

Каму ты і якія
песенькі спявала?

Калі нават сонейка
на сонным небасхіле

Пасля цёмнай ночачкі
яшчэ не ўставала.

Ведаю я пэўна:
без тваёй бы песні

Было б сумнавата
на маім Палессі.

Праспявай і мне ж ты
песеньку пра нешта,

І цудоўным спевам
абудзі землю.

І ачысці песняй
увесь сусвет наш
грэшны

Я цябе, маленькая
птушачка, люблю.



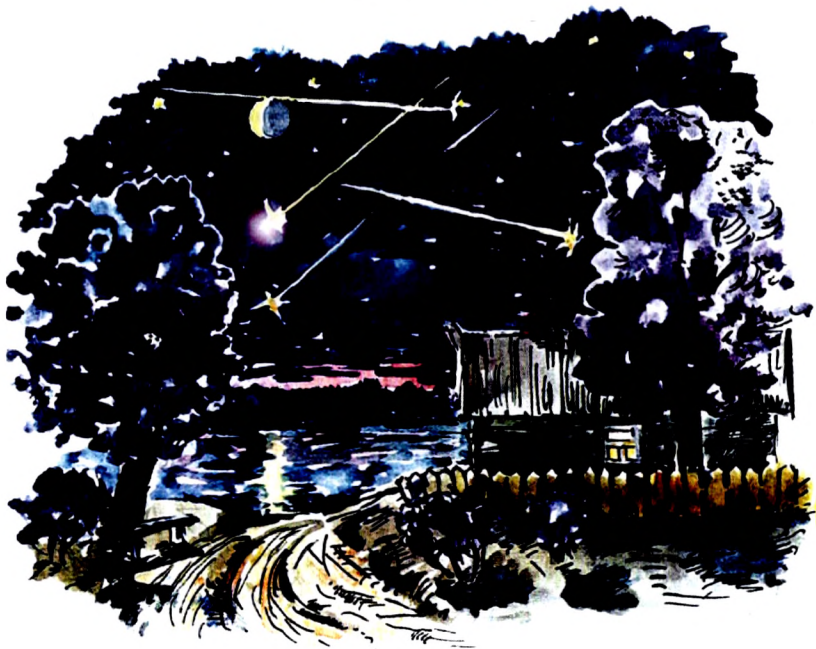
ЗНІЧКА

Казкі і паданні
Нарадзілі звычку
Загадаць жаданне,
Як убачыш знічку.

Не аднойчы бачыў,
Як яна ўзнікае,
Толькі ж той задачы
Знічка не чакае.

Толькі схмянешся —
А яна растане...
Але ж ты сцешся
Хоць зачараваннем.

І не спадзявайся
Ты на тых знічкі,
А за ўсё змагайся,
На сябе разлічвай.



ЗАВІРУХА

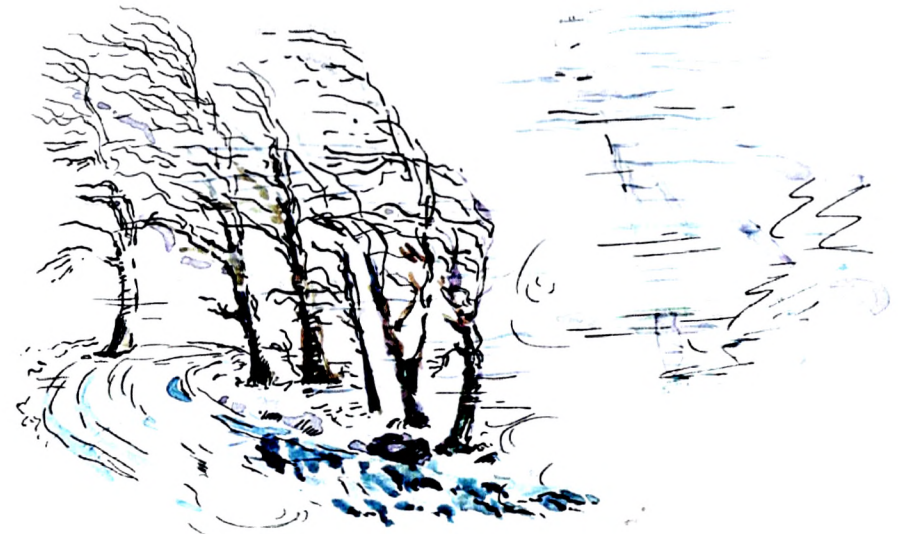
Я Завея – завіруха,
Я зімовая царыца,
Не люблю тугу і скруху!
Я павінна весяліцца!

Весяліцца, весяліцца!
Я краса і чараўніца,
Я гайдаю дрэвы, хмары,
Непагода мне да твару.

Усіх палохаю пагрозай:
Пад такі кардэбалет
С дружбаком сваім, Марозам,
Замарозіць цэлы свет.

І з дарогі тых збіваць,
Хто не ўмее сябраваць.

Я Завея-я-я...!



ЗАВЕЯ

Дарогі, алеі
Снягамі занесла,
Спявае завяя
Зімовую песню:

«Я злоснай бываю,
Бывае лютую,
Калі напаткаю
Варожасць якую.

Мне толькі сяброўства
Прывабна спрадвеку,
Ад злосці сяброўства
Найлепшыя лекі.

Калі ўсе жывое
Зычліва і згодна –
Тады і завяя
Бывае лагоднай.

Заўсёды кружыўшы
Ў белым адзенні,
Я мару між іншым
Аб сябру надзейным».

ДЗЕД МАРОЗ

Паміж елак і бяроз
Дзед Мароз мароз рабіў,
Ды здарыўся з ім кур'ёз –
Рукавічку ён згубіў.

Схамянуўся на дарозе –
Ледзь руку не адмарозіў.

Адшукаўшы згубу тую,
Незнарок згубіў другую.



СТУДЗЕНЬ

Новы год звiніць званами,
Год стары кудысьцi знік.
Пачынае студзень з намі
Часу новага адлік.

У сумётах, увесь узорны,
Атрымаўшы час ва ўладу,
Будзе сумным, будзе зорным...
Ён нясе з сабой Каляды,

І Вадохрышча Святое
Студзень нам нясе з сабою.

Студзень, студзень! Недарэмна
Гэты месяц так завецца!
І ў святочны дзень Хрышчэння
У мароз завея ўецца.

То ж цудоўна, калі студзень
Снежны, ды марозны будзе.
Вельмі рад тады народ –
Ураджайным будзе год.



ЛЮТЫ

Хто сказаў, што Люты люты?!
То ж зусім–зусім не так.
Ён гарэза шалапутны,
Ды на жартачкі мастак.

Дзед – Мароза ўнук свавольны –
Ён увесь свой час жартуе:
То зрабіць адлігу здольны,
То марозчыкам гартуе...

А ў ягоных таямніцах
Ёсць надзейная прыкмета:
Будзе цёпла на грамніцы –
Дык чакайце хутка лета,

А калі мароз трашчыць –
Дык зіме шчэ доўга быць.



САКАВІК

Свеціць сонейка ярчэй,
Ужо далёка студзень.
– Гэй, вясна, прыходзь хутчэй, –
Запрашаюць людзі.

– Адгані ў далячынь
Той марозчык хрусткі,
І зялёныя накінь
На бярозы хусткі.

Ды спазняецца вясна...
Мо дзе на дарозе
Заблудзілася яна
Ў сакавік марозны?



А ТЫ ЗРАБІЎ ШПАКОЎНЮ?

Увесну з'явіцца шпакі –
Без жылля іх не пакінь.

Ты зрабі для іх шпакоўню,
Каб жылі яны шыкоўна.

Вельмі добра будзе саду,
А шпакі як будуць рады!

І праз хуткі час шпакоўня
Птушанятак будзе поўна.

Вось калі ўжо бацьку, маці
Прыдзецца папрацаваці!

І тады ў іх праграма:
У дзень амаль паўкілаграма

Кожны мае наравіць –
Што паўзе і што ляціць.

Дзеткі ж дзюбы разяўляюць –
Апетыт выдатны маюць.



ШПАЧЫНЫЯ КЛОПАТЫ

І ў полі, і ў лесе,
І рانیцай ў садзе
Шпакі свае песні
Вясновыя ладзяць.

Выводзячы ў небе
«Фью, фью, ды фьюіць»,
Мяркуюць, як лепей
Жытло абнавіць.



І цягнуць старанна
То пёрка, то воўну –
Хутчэй бы парадак
Навесці ў шпакоўні,

Каб дзетак выводзіць,
Жыццю іх вучыць,
Вучыць іх выводзіць
Ўсё тое ж «фьюіць».

ШПАКІ

Надыходзіць красавік,
Сонечны і звонкі,
І ўжо ляцяць шпакі
Ў родную старонку.

З цёплай Афрыкі дамоў,
З невядомай далі
Прыляцяць яны ізноў
На вясновай хвалі.

Для шпакоў дамок змайструю,
І да іх вяртання
Я на грушы прымацую
Красавіцкім раннем.

Абжывуцца ў ім шпакі,
Навядуць парадак,
Паглядзяць ва ўсе бакі,
Правядуць нараду.

Скажуць: «Ну, трымайся, вусень!
Нарабіў ты шкоды!
Хутка мы табой закусім
З гэтае нагоды».

ДЗЕ ЖЫВУЦЬ БАБРЫ?

Глянёце – быццам незнарок,
Узнік на рэчцы астравок.

Хто адкажа мне, дарэчы,
Хто запрудзіў нашу рэчку?

У рэчцы нейкі перапад,
Як маленькі вадаспад.

То ж Палесся жыхары,
Забудоўшчыкі – бабры

Для сваіх малых нашчадкаў,
Для сябе будуюць хаткі,

Каб ад нейкіх там нягод
Не згібеў бабрыны род.

Да галіначкі галінка,
Замацуюць глеем, глінкай...

Робяць вельмі дасканала,
Каб трымалася трывала,

І каб многа-многа год
Не здаралася нягод.

У хатцы той, па-над вадой,
Будзе ўтульненькі пакой.

Трапіць жа бабрам туды
Можна толькі з-пад вады.

Вось чаму не кожны злодзей
Уваход у хатку знойдзе.

Скончаць хатку будаваць
І тады ўжо робяць гаць,

Каб ваду ў рацэ ўзняць
І ўваходы захаваць.

Усё згадзіцца на плаціну –
І дубок, і чараціна,

А найлепшая драўніна –
Усім вядомая асіна.

Не гніе і не ўсплывае,
І напор вады стрымае...

Шмат камення і драўніны
Зойме гэткая плаціна,

А ў бабрынага братэрства
То вяршыня іх майстэрства.



ЯКІЯ КОЛЕРЫ Ў ВЯСЁЛЦЫ?

Дождж памыў зямлю, нябёсы,
Дрэвы, зёлкі, бэз і ружы,
І павесіў па-над плёсам
Каляровае паўкружжа.

Маляўніча і дзівосна
Быццам з красачак на золку,
Ён саткаў на цуда-кроснах
З розных колераў вясёлку.

Нібы цыркулем праводзіў –
Так прыгожа, роўна, гладка
Зіхаець у той вясёлцы
Фарбы ў строгім распарадку.

А каб знаць чарговасць тую,
Што за колер трэці, першы,
Я, сябры, вам прапаную
Вельмі-вельмі просты вершык.

Але ж гэтыя радкі
Прачытайце вельмі дбайна:
Чароўна, апантана жаўрукі
Звіняць бясконца спевам файным.



БАБІНА ЛЕТА

Жыў – быў у садзе звычайны павук.
Не ведаў павук той ніякіх навук.

І хоць і няма ў яго разумення,
Ды надзяліла прырода ўменнем:

Прыспела пара ў павуковым жыцці,
І штосьці яму падказала: «Ляці!»

Узлез павучок аж на кончык галінкі,
Прымацаваў там канец павуцінкі.



Саткаў з павуціння дыван – самалёт
І з ветрыкам разам узняўся ў палёт.

Ажно за чатыры, ці больш, кіламетры
Ўгару ён ляціць у празрыстым паветры.

А потым дзе – небудзь у далёкай краіне
Ён зноўку зачэпіцца за вершаліну.

Цяпер ужо далей, на новай мясціне,
Прадоўжыць свой род гэты ткач павуцінны.

Мы ў верасні бачым – паўз нас часцяком
Ляціць павуціна, бадай, касяком.

Адкуль павуціна ўся гэта бярэцца?
Мо ўсе павукі захацелі пагрэцца?

А то ж вераснёўскага свята прыкмета –
Настала цудоўнае бабіна лета.

ЖАРТАЧКІ

Прымярала нейк варона
Каралеўскую карону.

Як жа мне яна да твару!
То ж наўрад даўней калі
Клеапатра ці Тамара
Прыгажэйшымі былі!

І сказала птушкам, людзям
Каб запомнілі ўсе,
Што яна цар-птушкай будзе
Пры такой сваёй красе.



Тут арол сказаў вароне:
«То ж не шапка, а карона!

Ты лухту вярзеш, дурніца!
Ну, якая ж ты цырыца?

Каб цырыцаю быць здатнай
Трэба розум мець выдатны».

Пасля гэтых слоў змястоўных
Дзеўбануў арол варону.

Тая ж залямантавала:
– Кар-р! Я ж толькі жартавала!

ДЫЕТА

Мне знаёмая кабета
Нейк парайла дыету.

Я ўвесць дзень яе трымала,
З галадухай ваявала:

На сняданак сёння зранку
З’ела дзірку з абаранка,

На абед нябеснай манны
Ўсё чакала я рахмана...

На вячэру ж закусіла
Смачным пахам апельсінаў.

Бачыце – хоць шмат я ела,
Але ж значна пахудзела.



ХТО ДУЖЭЙШЫ?

Ты не ўздумаеш павек
Хто мацнейшы за мурашкі.
Можа скажаш чалавек?
Ці то слон? Дык ён больш важкі,
А мацней ўсё ж мурашка.

Ці ж улезе па канаце
З піяніна за плячыма
На другі паверх у хаце
Хоць адзін якісь мужчына?

І ці зможа ўзняці слон
У сто разоў больш за сябе?
То ж вагон вагою у сто тон!
Не пасіліць гэта ён.

А мураш груз падымае
За сябе ў сто раз цяжэйшы,
І ўлезе па травіне
Ўгору. Значыць ён дужэйшы.



ЭЛЕКТРЫЧНАСЦЬ

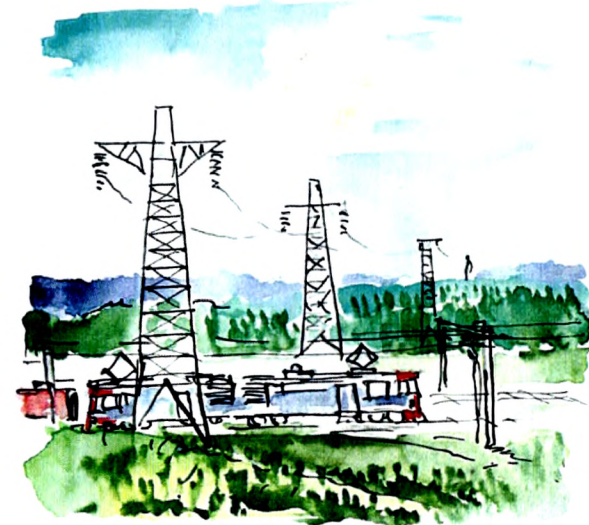
Нам усім з дзяцінства звычны
Ток нябачны, электрычны.

Ён імчыць па правадах
Запаліць святло ў хатах,
Каб у вёсках, гарадах
Нам было святла багата.

Каб заводы працавалі,
Пасажыраў вёз цягнік...
Ён усюды паспявае –
Ток выдатны працаўнік.

А без току немагчыма
Тэлевізар паглядзець,
І, наогул, пры лучыне,
У цемры прыдзецца сядзець.

Толькі будзьце асцярожны!
Калі што не так зрабіць –
Ад яго загінуць можна,
Токам можа і забіць.



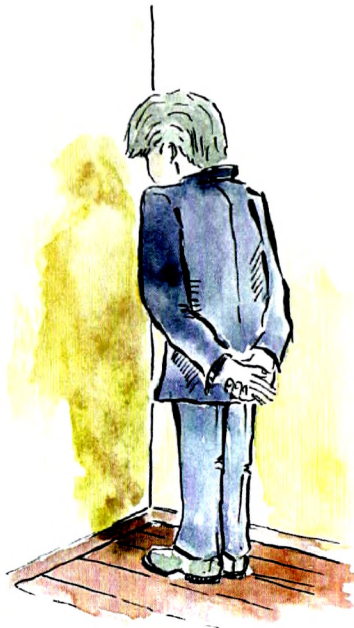
ДЗЕ Ж УЗЯЦЬ ТОЙ ПЯТЫ КУТ?

– Вельмі ўжо дзянёк удалы
У мяне адбыўся сёння, –
Кінуўшы партфель у залу,
Пахваліўся маме Лёня!

– Чым жа ён такі выдатны?
На ілбе ж сядзіць гузак!
Ці то можа атрымаў ты
Добрых некалькі адзнак?

– Не, пакпіў крыху з Адама,
І настаўніца за кпіны
Стаць у кут мне загадала,
А кута і не хапіла,

Бо яны былі заняты –
У іх па хлопцу ўжо стаяла.
Не знайшоўся у класе пяты,
Вось як мне пашанцавала!



НАВОШТА ЧОРНЫЯ БУСЛЫ Ў ВЫРАЙ У АФРЫКУ ЛЯЦАЦЬ?

Паглядзіце, Чорны Бусел!
Вунь яшчэ... Чатыры, пяць!..
То ж яны на зіму, мусіць,
У вырай, у Афрыку ляцяць.

Бо зіма замосціць лёдам
І азёры, і рачулкі,
І буслам не будзе потым
А ні ежы, ні прытулку.

Вось і вымушаны ў вырай,
Каб сагрэцца на чужыне,
Адлятаць з радзімы мілай
У гарачыя краіны.

Там ім будзе ежы досыць,
І яны негрыцянят
Змогуць у Афрыцы прыносіць
Быццам дома немаўлят.



ВАРТАЎНІЦА

У маім двары, у маліне,
Розная расце трава,
І такая зеляніна,
Як пякучка – крапіва.

Усіх запар яна кусае,
Так, што толькі скуру чэшаш.
Жалю – літасці не мае,
Злая, толькі што не брэша.

Ну, а я і не бядую,
Бо пякучая расліна,
На праклёны не крыўдуе,
Сцеражэ маю маліну.



ТРЭБА ДРУЖЫЦЬ

У ноч на свята Новы год
Цудаў хоча ўвесь народ.

А найбольшым цудам будзе –
То здаўна вядома людзям,

Нават ведаюць звяры –
Калі мірацца сябры.

Хлопчык мірыцца з дзяўчынкай,
Парсючок з любімай свінкай...

Больш цікава ў дружбе жыць.
Трэба, трэба ўсім дружыць.



ВОСЬ ДЫК ПУДЗІЛА!

Заляцела раз варона
У садок у незнаёмы.

Шпацыруе там па градках,
А на градках усё ў парадку.

Вышмаргне цыбулю, моркву...
– Не, цыбуля гэта горка.

Лепш паспрабаваць салату,
Ці зялёнага шпінату.

Раптам чуе – хтось павохквае.
Бачыць – пудзіла гарохавае.

Расхрабрылася дурніца
І давай з яго дражніцца.

Уселася на капялюшык
І нашэптвае ў вушы:

«Пудзіла, пудзіла,
Агарод забрудзіла.

Спіш штодня і не прачнешся,
Нават з месца не скранешся,

Цуда агароднае,
Ні на што не годнае».

Раптам пудзіла злаўчылася
І за лапы ўчапілася.

**Вой! Варона напужалася:
Што здарылася? Што сталася?**

Што за дзіва, што за цацкі?
Да яе дайшло знянацку:

Вось, дурніца, уліпла! Карр!
Гэта ж, гэта ж гаспадар!



КАСТРЫЧНІК

Гараць кастрамі бярозы, клёны
А побач дуб яшчэ зялёны.

Трымціць лістотаю асіна,
Яшчэ лятае павуціна...

Ды бабіна лета ўсё ж даспявае.
Дзесь заяц свой белы кажух апранае...

А раптам грымне навальніца...
У кастрычніку? Ды не дурыце!

Не верыце? Але ж было!
Грымела так, што ўсё гуло!

Бывае ж так – і смех, і грэх!
А дні праз два пасыпаў снег.



ДЗІВАК

Жыў аднойчы дзіўны кот,
Што лунаў заўсёды ў марах,
І хадзіў ён круглы год
У ружовых акулярах.

Ён заўзятым быў музыкам,
Вельмі хораша спяваў,
Птушкам быў ён сябрам звыклым,
Мышанятак гадаваў.

Ён любіў усё жывое,
І супроць каціных спраў
Вераб'ям балячкі гоіў
І з сабакам сябраваў.

Насміхаліся суседзі –
То ж не кот, а абібок.
Дзе то бачана на свеце,
Каб гуляў з мышамі кот.

Ён жа толькі ўсміхнецца,
Не крыўдуе анічуць,
А спрачацца не імкнецца –
Ён прывык такое чуць.

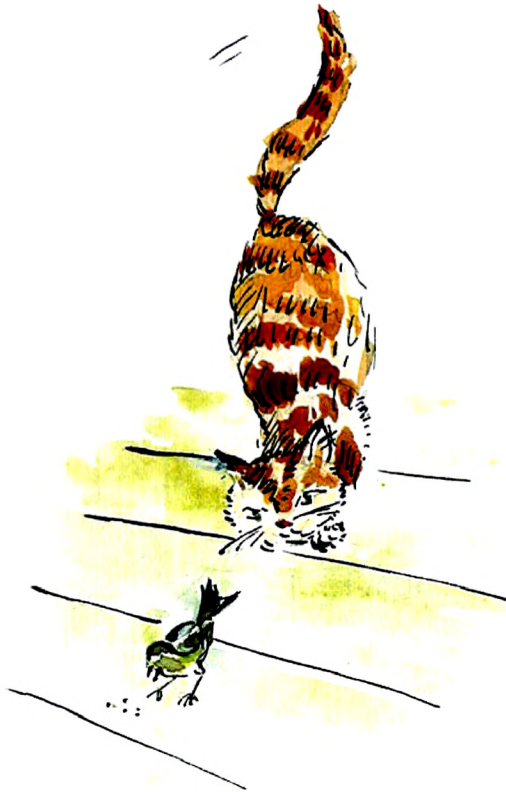


ПАЛЯВАННЕ

Выйшаў кот на паляванне,
Бачыць – скача верабей.
Задрыжэў ад хвалявання,
І кradком паўзе сабе.

Прыціскаецца да долу
Коцік як мага ніжэй,
Вераб'іная нядоля –
Ўсё бліжэй, бліжэй, бліжэй.

Кот напаяўся, скочыць трэба,
Ды ўзяццела птушаня...
Вераб'я ратуюць неба,
Крылы, спрыт і вышыня.



ЗІМОВЫЯ ФАРБЫ

Зіма ў бялуткае сукенцы
Размалёўвае акенцы.

Мусіць вабіць справа тая?
Толькі фарбаў не хапае.

Таму ў два колеры малюе:
Зайца белым афарбуе,

А дзяўчынкам для красы –
Ў чырвань шчокі і насы.



ЯК ШЭРЫ ЗАЙКА ПАБЯЛЕЎ

Нейк у снежні на Палессі
Завіхалася ў лесе
Прыгажуня ў белай шубе:
То лісток апошні з дуба,

Рэшту летняе адзежы,
Здыме ціха, асцярожна,
То хусцінкай беласнежнай
Куст укрые прыдарожны.

Зазірнула і пад кусцік,
А адтуль глядзіць са скрухай,
І дрыжмя дрыжыць чамусьці
Шэры заяц лапавухі.

– Што здарылася, гаротны?
Мо цябе пакрыўдзіў хтосьці?
Так ты ўжо дрыжыш самотна –
Чутна, як грукочуць косці.

– Як жа, цётка Зіма,
Не дрыжэць, не сумаваць?
Ці ж не бачыш ты сама,
Як мне кепска зімаваць?

Мне ж і летам не да жартаў –
Рызыкую ўсё жыццё:
То ліса, то воўк упарта
Мараць з’есці нас зайцоў.

Гэта шэрае футэрка
Я ўсё лета цыраваў.
То аб кіпці, то аб елкі
Шмат разоў яго падраў.

Дык яно ж яшчэ на снезе
Выдае нас з галавой:
Паспрабуй схавання недзе
У гэткай шубачцы зімой.

А яна сыпнула раптам
На знямоглага нябогу
Жменю снегу, нібы жартам,
І пайшла сваёй дарогай.

І знянацку пабялела
Шубка, як тыя сумёты.
На душы павесялела,
Дзе падзелася самота!





ПТУШКАЙ ТРЭБА НАРАДЗИЦА

Згубіла неяк птушка пёрка,
А знайшла яго вавёрка.

Усміхнулася салодка –
Вельмі добрая знаходка!

«Каб яшчэ адно, ды стужка,
Я магла б лятаць, як птушка...»

І знайшліся, як знарок,
Ёй і стужка, і пяро.

І вавёрка іх трывала
Да бакоў прымацавала.

«Ну, цяпер, як грак ці сокал,
Буду лётаць я далёка.

А калі ўжо захачу,
То і ў вырай палячу...»

Ды не спраўдзіла настрою
У вавёркі пер'е тое

І чапляцца пачало
За сукі і за галлё.

Тут ёй дзяцел даў парад:
«Не смяшы, не будзе ладу.

І не будзь жа ты дурніцай –
Птушкай трэба нарадзіцца!»



ЧАМУ БУСЕЛ СТАЇЦЬ НА АДНОЙ НАЗЕ?

На адной назе стаіць
Задуменны бусел,
Пільна ў лужыну глядзіць –
Вудзіць рыбу, мусіць.

Бег баран – стаў бы ўкапаны:
«А чаму ты па чарзе,
Як салдацік алавяны,
На адной стаіш назе?»

«Дык калі другую ўзняць
У гэты ж час, галубе,
Мне патрэбна ці лятаць,
Ці стаяць на дзюбе!»

ПРЫКМЕТА

Шчабятала ластаўка
Ў нябеснай сіні,
І сябровак, ласкава
Ценькая, прасіла:

«Нешта сёння ў вышыні
Вельмі моцна парыць.
Паляцелі лепш уніз –
Тут пярун ударыць!

Матылі ж на навальніцу
Ля зямлі лятаюць,
Бо іх крылы, бы ў парылцы,
У вышыні брыняюць.

Нездарма ж за намі вечна
Назіралі людзі, –
І дарослы, і малеча, –
Дзе мы лётаць будзем.

Ёсць у іх здаўна прыкмета:
Як лятаем нізка,
Дык заўсёды, кажуць, гэта –
Дожджык вельмі блізка».



КОТ І ВОЖЫК

Бегаў вожык па пакоі,
Завіхаўся ля ката,
Не даваў яму спакою,
Прычапіўся, як слата.

Кот палюе мышаня,
Кот напяўся, аж трымціць...
Тут патрэбна цішыня,
А «калючка» тупаціць.

То ілбом яго кранае,
То сядзіць перад катом.
Потым раптам пачынае
Паляванне за хвостом.

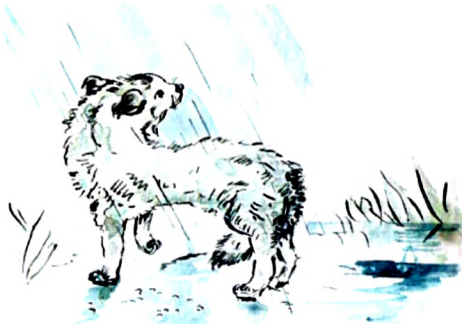
– Гэта ўжо зусім не жарты,
Ты мяне, браток, даняў.
Хвост не цацка, не вужака...
Кот зласліва лапу ўзняў,

Ды і выцяў па калючках,
Бо забыў ён незнарок,
Што сябрук яго калючы...
Аж заенчыў мой каток.



СКАРГА
БЯЗДОМНАГА САБАКІ

Эх, зноў звар'яцела пагода!
Сабачая доля – нягода!
Баляць мае косці старыя,
І хвост нават ные і ные.
Здаўна, як сабакі-бамбізы
Яго ледзь зусім не адгрызлі.
Няма дзе старому сагрэцца,
Бяздомнае ўзрадаваць сэрца.
А некалі ж быў я ў пашане,
Любое маё пажаданне
Выконваў мой сябра выдатны,
На выдумкі розныя здатны.



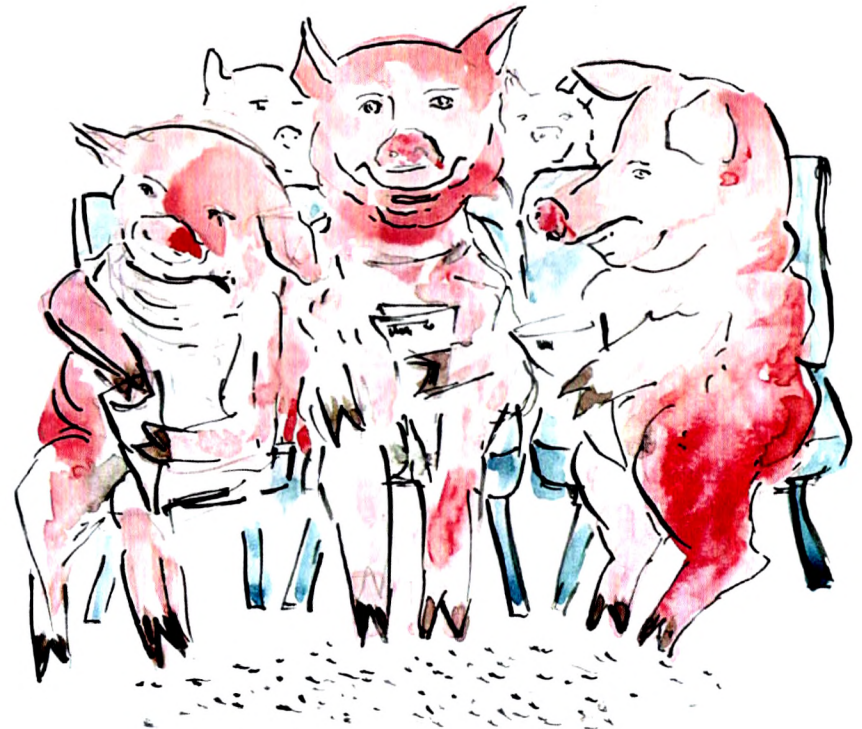
У свята я неяк аднойчы
Папаў у ягоны пакойчык –
Нібыта які пачастунак,
Прынеслі мяне ў падарунак.
Мінула так добрых паўгода,
Не ведаў ніякіх нягод я...
Мне лепшую ежу куплялі,
У ванне, як пана, купалі.
Але ж праімчаўся час мрой,
Зрабіўся чужым сябра мой.
Стаў забываць пачаставаць,
Сустрэўшы, лапу падаваць,

А потым, недзе на прыпынку,
Я адварнуўся на хвілінку...
І што я вам сказаць хачу –
Згубіўся недзе мой хлапчук,
А я, не ўцяміўшы учынку,
Сем дзён сядзеў у тым прыпынку!
З тых пор прайшло нямала часу,
Пазнаў каменне і абцасы...
І вось ад той пары тужлівай
Жыву гаротны і пужлівы.

ХТО СЯДЗЕЎ
У КІНАЗАЛЕ?

Выйшлі дзеці з кіназалы,
На падлозе ж -а-я-яй!
Мора семак налузалі,
Хоць бяры ды вымятай!

Хто ж сядзеў у тым будынку?
Ці пазнаў мудрэц які?
Ці то мо дзяўчынкі-свінкі,
Ці то хлопцы-парсюкі?



ЧАЛАВЕЦТВА ЖВАЧНАЕ

Недзе наш далёкі продак
Гумку вырашыў жаваць.
Мусіць, гэта лепшы сродак
Зубы добра захаваць?

А цяпер і ў нас ў айчыне
І дарослы, і рабяты,
Нават сталыя жанчыны –
Ўсе жуюць, нібы цяляты.

Стала ў нас даўно ўжо звыклым
Вынаходства значнае,
А з яго цяпер узнікла
Чалавецтва жвачнае.



ЛЯЛЕЧНАЯ ФАБРЫКА

Я аднойчы аказаўся
Ў дзіўнай лялечнай краіне,
Хоць ніколі не збіраўся –
Лёс мяне туды закінуў.

Што за дзіва там? Зірніце!
Цёці ў лялечкі гуляюць:
І ў сукенкі, і ў спадніцы
Іх заўзята апранаюць.



А крыху далей жанчыны
Ім фарбуюць вусны, шчочкі,
І зусім сур'ёзным чынам
Падмалёўваюць і вочкі.

Побач цётка без скрухі
Рэжа белы аксаміт,
Прышывае зайцу вуха,
Быццам доктар Айбаліт,

А прыгожая дзяўчына
Штось варожыць над машынай,
Ладзіць колы, ладзіць шыны,
Прымацоўвае спружыну.

Лялькі, цацкі на паліцах,
Самалёцікі, караблікі...
Дык няма чаму дзівіцца –
Гэта ж лялечная фабрыка!

КАЛЯРОВЫЯ АЛОЎКІ

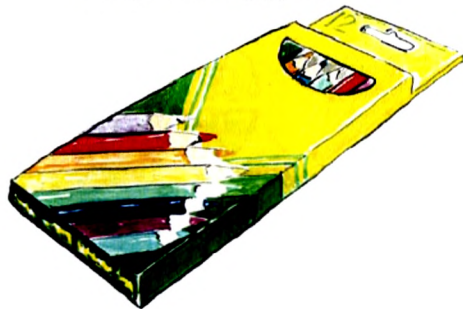
Падарыла мне сяброўка
Каляровыя алоўкі.

Колькі колераў, адценняў!
Гэта ж мара! Летуценне!

Зачакаліся алоўкаў
Усе карцінкі-размалёўкі,

І цяпер я без турботы
Забяспечу іх работай.

Вось мядзведзь ідзе сюды –
Ён заўсёды быў руды.



Тэа блакітныя тканіны
Павучок на павуцінні.

Воўк зласлівы і шалёны,
Будзе ён таму зялёным.

Вось аловак жоўты. Той
Зробіць рыбку залатой.

Хай чырвоным будзе прас,
Каб гарачым быў увесь час.

Будуць гладзіць ім дзяўчынкі
І сукенкі, і хусцінкі.

СПРЭЧКА

Спрачаліся неяк
Сарока з варонай,
Якія іх колеры
Лепей бароняць.

Казала сарока,
Што з белага боку
На снезе ніхто
Не заўважыць сароку.

Белае знікла,
А чорныя пёркі –
Быццам узніклія
Цені на ўзгорку.

«Цябе ж, небараку,
Хоць мый – не адмыеш.
Фарбай ніякай
Цябе не укрыеш.



Маці-прырода
Цябе гадавала –
Чорнае фарбы
Не шкадавала».

Цяжка вароне
Спрацацца з сарокай –
Яна ж на ўлонні
Бачна здалёку.

На гэта, здаецца,
Адказваць і нечым.
Але ж не здаецца
Варона, пярэчыць:

«Затое, затое,
Як хочаш крычы –
Ніхто не заўважыць
Варону ў начы.

А вас не схаваць
Аніякім там плямам.
Бо вас выдае
Сарачыны ваш лямант».



ВЯСНОВЫ НАСТРОЙ

Настрой вясновы,
Настрой прыўзняты,
І я, вясёлы,
Іду дахаты.

З-пад снегу стужкі
Вады струменяць,
На дрэвах птушкі
Вясну прамяняць.

І жмураць вочы
Каты пад плотам,
Па свеце крочыць
Вясновы клопат.



Ручай руплівы
Аббег каменьчык,
Далей шчаслівы
Бяжыць струменьчык.

Ручай вясёлы
Пяе, лапача,
А я са школы
Дадому крочу.

ВЯСЁЛКА

У глыбі нябёс чароўнай,
Быццам дзіўная карона,
Ззяе фарбамі вясёлка,
Як у тое свята ёлка.

І адкуль яе не ўгледзіш –
Ці то ў нас, ці ў немцаў недзе –
Здзівіць кожнага загадка:
У адным і тым парадку,

Сёння, заўтра і праз век
Будзе бачыць чалавек,
Гледзячы ў любы кірунак,
Ўсё адзін і той малюнак.



ПІНГВІНАЎ ВОСТРАЎ

Раніцой зірнуў на рэчку –
Што за дзіва недарэчы?!

Не рака, а скрозь ільдзіна,
А на ёй натоўп пінгвінаў.

Я занепакоіўся:
Мабыць, я на полюсе?

І на той пінгвінаў востраў
Трапіў нейк у сне дзівосным?

То ж на самым краі свету!!..
Штосьці тут, відаць, не гэтак.

То ж зусім і не пінгвіны,
А ў адзежыне з аўчыны



На сярэдзіне ракі
Скрозь паселі рыбакі.

І стараюцца заўзята,
Вудзяць рыбку кацянятам.

Іх няволя – не з-пад палкі –
Назваецца рыбалкай.

Цэлы дзень трасуць мармышку,
А ўлову менш за мышку.

І змяшчаецца ўлоў,
Як яго нясуць дамоў

Частаваць ката-гарэзу,
Ў слоіку з-пад маянэзу.

КУДЫ СПЯШАЮЦА ВОЖЫКІ?

Ад заранку да заранку,
Хто ўначы, а хто і ў ранку –

Вельмі любяць на Палессі
Вандраваць звяры па лесе.

Праімчыцца заяц шэры,
Прабяжыць мышыны шэраг...

Хто налева, хто направа –
Ўсе спяшаюцца па справах.

Шпацыруе па маршруту
І сям'я ў калючых футрах:

Як бы ім у гэты ранак
Не спазніцца на сніданак

Да бліжэйшых хутароў –
Будуць там даць кароў.



І шыбуюць мама, тата
І дзятва іх – ваганяты

Доўгай шэрай чарадой
Піць на ферму сырадой.

Кожным ранкам гэтак крочаць,
Бо да малака ахвочы.

ЛІЧЫЛКА

Мы з сябрамі вечарамі
Любім у хованкі гуляць.
Мне ж нібы начаравана –
Іх ніяк не ўпільнаваць.

Не б – усім схавацца разам
За будыніну якую...
Жмуруся я раз за разам,
І лічылку склаў такую:

Раз, два, тры, чатыры, пяць –
Дзе ж цяпер мне вас шукаць?
Шэсць, сем, восем, дзевяць, дзесяць –
Мо схаваліся за месяц?..
Ці за самым небакраем?..
Ўсё адно вас адшукаю!

Толькі як іх не пільную,
Зноў я жмурыцца бяруся.
Ды лічылку дэкламую,
І ніколі не журуся.



ПАСАДЗІЛІ ПТУШКУ Ў КЛЕТКУ

Адлавілі птушку ўлетку,
Пасадзілі птушку ў клетку,

Пасадзілі і чакаем,
Калі птушка заспявае.

Небарацы ж не да спеваў,
Ёй бы ўспыrxнуць зноў на дрэва,

Ёй бы крылы разгарнуць,
Неба сіняга глынуць.

Не жыццё – бяда-нядоля
Птушцы пеўчай у няволі...

Але ж пройдзе нейкі час –
Заспявае зноў для нас.



ДАКТОРКА

У пакойчыку ў Аніўткі –
Лазарэт другія суткі:
Захварэла лялька Нюра –
У яе тэмпература,
А ў няшчаснай лялькі Ніны –
Хрып і кашаль ад ангіны,
Горка плача лялька Лена –
Моцна стукнула калена,
А ў малюткі Любачкі –
Забалелі зубачкі...
Як цудоўна, што Аніўтка
Знае, чым лячыць малютак.
– Не глядзі ў акно панура –
Аспірыну выпі, Нюра.
Нахілілася над Нінай:
– Ты папі чайку з малінай.
Ляльцы Любачцы на шчочку
Трэба цёплую прымочку.
Годзе плацаць, Леначка, –
Ёсць кампрэсік
На каленачка...
Будуць хутка ўсе здаровыя,
Бо чакаюць
Гульні новыя.



ПЕРАБЛЫТАЎ ЛІТАРЫ...

Збегла з лесу цішыня,
Каб не чуць медзведзяня.
Хто пакрыўдзіў мішку?
Зранку
Плакаў ён на ўсю палянку.
Асароміўся нябога –
І раве, і слёз так многа.
Е і Ё ён пераблытаў,
Хоць і помніў іх нібыта.
Замест надпісу «Медпункт»
Паказалася – «Мёдпункт».
Вырашыў, што гэта вулей –
І ў акно ўляцеў ён куляй!
Ды ў дамку не пахла мёдам –
Сунуў морду ў слоік з ёдам.
Стогне ён цяпер: як быць?
Морда ўся
Агнём гарыць!
Хто няшчаснаму паможа?
Мы параіць толькі можам:
Каб не блытаць літар, мішка,
Ты часцей чытаў бы кніжкі!



ЗМЕСТ

Колькі можна.....	5
Трэзор.....	6
Сукенка для Ганулькі.....	7
Разважанні вольнага ката.....	8
Дзьмухаўцы.....	9
Чаму адуванчык дзьмухаўцом завецца.....	10
Малюнак.....	11
Ліст да сяброўкі.....	12
Палавіна апельсіна.....	13
Сабачая гутарка.....	14
Што за настаўніца.....	15
Спявачка (пераклад з рускай мовы <i>М. Маляўкі</i>).....	16
Жаўраначка.....	17
Знічка.....	18
Завіруха.....	19
Завая.....	20
Дзед мароз.....	21
Студзень.....	22
Люты.....	23
Сакавік.....	24
А ты зрабіў шпакоўню?.....	25
Шпачыныя клопаты.....	26
Шпакі.....	27
Дзе жывуць бабры?.....	28
Якія колеры ў вясёлцы?.....	30
Бабіна лета.....	31
Жартачкі.....	32
Дыета.....	33
Хто дужэйшы?.....	34
Электрычнасць.....	35
Дзе ж узяць той пяты кут?.....	36
Навошта чорныя буслы ў вырай у Афрыку ляцяць?.....	37
Вартаўніца.....	38
Трэба дружыць.....	39
Вось дык пудзіла!.....	40
Кастрычнік.....	42
Дзівак.....	43
Паляванне.....	44
Зімовыя фарбы.....	45
Як шэры зайка пабялеў.....	46
Птушкай трэба нарадзіцца.....	48

Чаму бусел стаіць на адной назе?.....	49
Прыкмета.....	50
Кот і вожык.....	51
Скарга бяздомнага сабакі.....	52
Хто сядзеў у кіназале?.....	53
Чалавецтва жвачнае.....	54
Лялечная фабрыка.....	55
Каляровыя алоўкі.....	56
Спрэчка.....	57
Вясновы настрой.....	59
Вясёлка.....	60
Пінгвінаў востраў.....	61
Куды спяшаюцца вожыкі?.....	62
Лічылка.....	63
Пасадзілі птушку ў клетку.....	64
Дакторка (пераклад з рускай мовы <i>М. Чарняўскага</i>).....	65
Пераблытаў літары (пераклад з рускай мовы <i>М. Чарняўскага</i>).....	66